

MERVE NUR BOLAT | Değişen Dünyada Batı'nın Değişmeyen İslam Düşmanlığı
| *In a Changing World Unchanging Islamophobia*

Değişen Dünyada Batı'nın Değişmeyen İslam Düşmanlığı *In a Changing World Unchanging Islamophobia*

MERVE NUR BOLAT

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Lisans Öğrencisi.
Ankara, Türkiye
Social Sciences University of Ankara,
Faculty of Islamic Sciences, Undergraduate.
Ankara, Turkey

Türü: Makale

ORCID 0000-0002-4710-7265

mervenur.bolat@student.asbu.edu.tr

Geliş Tarihi: 13 Mayıs 2022 | **Yayın Tarihi:** 21 Aralık 2022

4. Makale

Atıf/Citation: Bolat, M. N. (2022). "Değişen Dünyada Batı'nın Değişmeyen İslam Düşmanlığı". *Genç Atebe Dergisi* 3, 27-33

Özet

Tarihi kökenlerini çok eskiye kadar götürebileceğimiz İslamofobi; Batı'nın ürettiği, geliştirdiği ve beslediği ırkçı bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı'da büyük yankı uyandıran İslamofobi, ortaya atıldığı ilk günden bugüne kadar kendisine pek çok taraftar edinmiştir. Bugün Batı'da birçok platformda İslamofobi etkisiyle Müslümanlara terörist gözüyle bakılmaktadır. İslâm ve Müslümanlar; çağ dışı, barbar, bağnaz, gelişime kapalı, korku ve nefret uyandıran bir din ve bu dinin mensupları olarak Batıya ve dünyaya empoze edilmektedir. Batı'nın karikatürize etmiş olduğu İslam düşmanlığı ve İslâm korkusu, İslamofobiyi toplum arasında yaygınlaştırmakla kalmayıp bu konuda kendisine pek çok taraftar edinmiştir. İslamofobiyi zirveye ulaştıran olayların en bariz örneklerinden birisi de 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen terör saldırısıdır. Bu terör saldırısından itibaren toplumda İslamofobi yaygınlık kazanıp hızla yayılmış ve İslam terör ile özdeşleştirilmiştir. Yazımızda, zaman ne kadar ilerlese ve şartlar değişse de kabul gören bu ön yargının bir türlü değişmemiş olması ve bunun olumsuz yanları ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam, Müslümanlar, İslamofobi, Korku, Terör.

Abstract

Islamophobia, whose historical roots can be traced back to ancient times, emerges as a racist phenomenon produced, developed and nurtured by the West. Islamophobia, which has a great impact in the West, has gained many supporters since the first day it was introduced. Today, Muslims are viewed as terrorists in the West due to the influence of Islamophobia. Islam and Muslims; It is a religion that is outdated, barbaric, bigoted, stagnant, closed to development, arousing fear and hatred, and it is imposed on the West and the world as members of this religion. The Islamophobia and fear of Islam caricatured by the West not only spread Islamophobia among the society, but also gained many supporters in this regard. One of the most obvious examples of the events that brought Islamophobia to its peak is the terrorist attack on September 11, 2001. Since this terrorist attack, Islamophobia has become widespread and spread rapidly in the society, and Islam has been identified with terrorism. In our article, no matter how much time has progressed and conditions have changed, the fact that this accepted prejudice has not changed and its negative aspects are discussed.

Keywords: Islam, Muslims, Islamophobia, Fear, Terror.

Giriş

İslamofobi, 1990'lı yıllardan beri artış gösterip yayılmakla beraber tarihi kökenleri itibariyle çok daha eskiye dayanmaktadır. İslâm'ın ilk dönemlerinde de Müslümanlara karşı yapılanları İslamofobi bağlamında düşünebiliriz. İslamofobi kavramının kullanımı ise ilk defa 1997 yılında İngiltere'de "Runnymede Trust" isimli kurumun yayınlamış olduğu bir raporda (Islamophobia: A Challenge for Us All; İslamofobi: Hepimiz için bir Meydan Okuma) geçmektedir. Bu raporu göz önüne aldığımızda İslamofobinin uzun süredir devam ettiğini görüyoruz. Bu tarihten sonra bu kavram hakkında detaylı araştırmalar önem kazanmış ve üzerine yapılan çalışmalar hız kazanmıştır.

Etimolojik olarak, "İslam" ve antik Yunan'da korku tanrısı olarak bilinen Phobos'tan türetilmiş olan "fobi" kelimelerinin bir araya getirilmesinden elde edilen "İslamofobi" kavramı, "İslâm korkusu" olarak tanımlanabilir.¹ İslâm'dan ve Müslümanlardan korkmayı içerisinde barındıran bu kavram Batıda oldukça yaygın bir işleve sahiptir. Batının icadı olarak gösterebileceğimiz bu kavram, aynı zamanda Batılılar tarafından sistematize edilmiştir diyebiliriz. Öte yandan İslamiyet ve Müslüman toplumlar üzerine yaptığı çalışmalarla uluslararası literatürün saygın isimlerinden biri olan John L. Esposito ve İbrahim Kalın, İslamofobiyi teorik olarak "Batının kendinden olmayana karşı duyduğu zayıflık ve zayıflığın doğurduğu korku"; pratik olarak ise "Müslümanların din hürriyetini, sivil özgürlüklerini ve temel insan haklarını ayaklar altına alan, sıklıkla nefret suçlarına yol açan söz ve eylemler" şeklinde tanımlamaktadır.² İslam düşmanlığını temel alan bu kavram, Batı tarafından her zaman Müslümanların aleyhine bir çağrışım yapmaktadır. İçerisinde İslâm korkusu, İslâm karşıtlığı, nefret ve korkuyu barındıran İslamofobi, Batı'da toplumun geniş kesimlerine yayılmasına ve normalleştirilmesine aracı olmuştur.

1997 yılında İngiliz kökenli "Runnymede Trust" isimli kurumun verdiği raporda İslamofobiyi haklı çıkarmak adına şunlar ele alınmıştır:

- İslâm tekdüze bir din olup durağan ve değişime kapalıdır.
- İslâm, diğer kültürlerle ortak hiçbir değeri olmayan tamamen öteki bir gelenek olup onlardan etkilenmemekte ve onları etkilememektedir.
- İslâm, Batı'ya göre ikinci sınıf bir gelenektir; Batı gözüyle bu din, Batı değerleriyle uyum içinde olmayan, barbar, akıldışı, ilkel ve cinsiyet ayrımcılığı yapan bir dindir.
- İslâm, şiddet yanlısı, saldırgan, tehditkâr, terör destekleyici ve medeniyetler çatışmasına girişmiş bir dindir.
- İslâm, siyasal bir ideoloji olarak görülmekte; onun politik ve askeri üstünlük için kullanıldığı düşünülmektedir.
- Müslümanların Batı eleştirisi geçerliliği olmayan bir mantık yapısına sahiptir.

¹ Ali Bilgenoğlu, "Uzlaşma mı Çatışma mı? Küresel Barışa Bir Tehdit Olarak İslamofobi ve Temel Kaynakları", *Yeni Fikir Dergisi* 10/20 (Temmuz 2018), 36.

² Bilgenoğlu, "Uzlaşma Mı Çatışma Mı? Küresel Barışa Bir Tehdit Olarak İslamofobi ve Temel Kaynakları", 36.

MERVE NUR BOLAT | Değişen Dünyada Batı'nın Değişmeyen İslam Düşmanlığı
| *In a Changing World Unchanging Islamophobia*

- g) İslâm'da ana akım Sünniliktir. Diğer İslâm yorumları heterodoks ilan edilir.
- h) İslâm düşmanlığı, Müslümanlara karşı sergilenen ayrımcı uygulamaları ve onların toplumdan dışlanmasını haklı çıkarmak için kullanılmaktadır.
- i) Bu nedenlere bağlı olarak batılılar için İslamofobi doğal ve normal bir durumdur.³

Rapordaki maddelere baktığımızda İslamofobinin meşrulaştırıldığını ve İslâm'ın gerici, bağınaz, dışa kapalı, terör yanlısı ve medeniyet dışı bir dini olgu olduğunu görmekteyiz. Fakat İslâm'a atfedilen bu niteliklerin İslâm'la bağdaşmadığını kolaylıkla söyleyebiliriz. Batı'nın İslâm'a yönelttiği iddiaların aksine İslâm, değişim ve yeniliklere açık bir dindir.

Günümüzde Batılı akademisyenler tarafından somut, kullanışlı, sosyal mukayeseli bilimsel bir kavram olarak kabul gören, hem kamuya açık tartışmalarda hem de etkili politik kararlarda alınan İslamofobinin dört katmandan meydana gelen bir fenomen olduğunu söyleyebiliriz:

- a) Ön yargılar: İslamofobinin en dış katmanında ortaya çıkar, medya ve gündelik konuşmalarda kendini gösterir.
- b) Ayrımcılık veya karşıtlık; ön yargıların neticesinde oluşan somut ve davranış boyutundaki durumlar olup iş dünyası, eğitim ve sağlık sektörlerinde görülür.
- c) Dışlama, ayrımcılığın ileri bir sonucu olarak siyaset ve yönetim alanlarında kendini belli eder.
- d) Şiddet, İslamofobinin son katmanındaki en belirgin olumsuz boyutu olarak çoğu kez sözlü şiddet (veya mobing) şeklinde, genel olarak Vandalizm⁴ veya fiziki saldırılar hatta can güvenliğini tehdit etme şeklinde ortaya çıkar.⁵

Bu dört katman bağlamında Batı'nın İslâm'a olan bakış açısını görmekteyiz. Batı bugün dünyada temel güç sahibi olmakla beraber İslâm hakkında yapılan bütün olumsuzluklarda etkin rol sahibi olmaktadır.

Batı'nın kendi üretimi olan İslamofobi kavramıyla birlikte bugün toplumda İslâm'a ve Müslümanlara karşı müthiş bir korku, nefret, düşmanlık, aşağılayıcı olan kalıplaşmış düşünceler ve endişe toplumda yer edinmeye başlamıştır. Böylelikle dünyanın her yerinde Müslümanlara ve İslâm'ın temel değerlerine, İslâm'ın kutsal kitabına ve İslâm Peygamberine karşı büyük bir şiddetle ve saygı sınırlarını aşan birtakım yaptırımların olduğu görülmektedir.

Kökenleri çok eski olmasına rağmen İslamofobi kavramının miladı sayılabilecek olay 11 Eylül saldırıdır. 11 Eylül saldırılarından sonra Batı'daki mevcut olumsuz İslâm imajı daha da kötüleşmiş, Müslümanlara yönelik korku, nefret, dışlama büyük boyutlara ulaşmıştır. Böylelikle Hristiyan Batı, İslâm ile korkuyu özdeşleştirmiştir.⁶

³ Mustafa Alıcı, "Batı'nın Bitmeyen Sanal Korkusu: İslamofobi" *Diyanet İlmi Dergi* 55/2 (Haziran 2019), 409.

⁴ Vandalizm; bilerek ve isteyerek, kişiye ya da kamuya ait bir mala, araca ya da ürüne zarar verme eylemidir.

⁵ Alıcı, "Batı'nın Bitmeyen Sanal Korkusu: İslamofobi" 410.

⁶ Seyfettin Aslan, "İslamofobi ve Batı Dünyasındaki Yansımaları", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 16 (Nisan 2016), 454.

Bu saldırıların gerçekleştirilmesinin ardından Batı'da pek çok siyasetçi ve din adamı tarafından İslamofobik açıklamalar yapılarak dünya kamuoyunun gündemine girmekle beraber bu söylemler neticesinde İslâm'ı ve Müslümanları şiddetle, baskıyla, terörizm ile eşitleyerek toplumun zihnine İslamofobiyi kazımışlardır. Bu olaylarla beraber medyanın da etkisi ile İslamofobi, Batı'da hızla yayılarak topluma dayatılmıştır. Akademi dünyasında, politik tartışmalarda ve siyasal-iletişim mecralarında sıklıkla kullanılır olmaya başlanan "İslami terör", "Radikal İslamcı Terör Örgütleri", "İslamofaşizm" gibi kavramlar üzerinden "Anti-İslamizm/İslam karşıtlığı" Batılı siyasi çevrelerde ve ana akım medyada hâkim dil halini almıştır. Bu sayede Batı dünyasında çok basit bir denklemlerle "Müslüman eşittir potansiyel terörist" "İslam eşittir terör" algısı üretilmiştir.⁷ Bununla beraber Batı'da, "Her Müslüman terörist değildir ancak her terörist Müslümandır" sloganları hızla yayılarak toplumun her alanına siyaset etmiştir.

1. İslamofobinin Müslümanlar Üzerinde Etkisi

İslamofobinin Müslümanlar üzerinde pek çok olumsuz etkisi bulunmaktadır. İrkçiliğin da bir simgesi olan İslamofobi, bugün dünyada yaşayan Müslümanların dinlerini yaşamaları hususunda büyük bir sorun arz etmektedir. Müslümanlar, toplum içinde ibadetlerini yerine getirirken birçok sıkıntı ve sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Özellikle Müslüman kadınlar açısından oldukça sıkıntılı süreçler yaşanmaktadır. Bilhassa istihdam ve eğitim alanında kadınlar hem dinleri hem de cinsiyetleri nedeniyle çifte ayrımcılığa maruz kalmaktadır.⁸ Bununla beraber Müslüman kadınlar giyim kuşamları sebebiyle de mağduriyet yaşamaktadır. Özellikle başörtüsü, çarşaf vb. giysileri nedeniyle Müslüman kadınlar sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Bu durumu savunma adına İslamofobiyi destekleyecek nitelikte Müslüman kadınların giysileri hususunda birtakım yasaklamalar düzenlenmektedir. Batı'da İslamofobi her yerde kendine yer bulmakta, toplumun her kademesinde bariz bir şekilde görülmektedir. İnanç ve ibadetleri hususunda özgürlükleri kısıtlanan Müslümanlar ırkçılığa maruz bırakılmakta ve mağdur edilmektedir.

2. Medyanın İslamofobiye Etkisi

Batı'da ırkçılığın temel simgesi olan İslamofobinin artmasının, Müslümanlara karşı yapılan sözlü ve fiziki şiddetle beraber İslâm'ın aldığı olumsuz niteliklerin hızla artarak yayılmasının en etkin faktörlerinden birisi hiç şüphesiz medyadır. Medya; imaj, önyargı, düşman veya öteki tasavvurunu oluştururken, bunları Batı'nın mevcut tarihsel algısı üzerine oturtmaya çalışmaktadır. Yani medya, toplumsal hafıza veya bilinçaltındaki tarihsel tecrübeleri, mevcut olan anlam ve söylemlere yeni boyutlar ekleyerek tekrar dolaşıma sokmaktadır.⁹ Medyada Müslümanların hoşgörüsüz, radikal, kadınlara karşı şiddet uygulayan eğitimsiz insanlar olarak gösterilmesi sıradan bir izleyici veya okuyucunun İslâmiyet ile radikalliği eşdeğer olarak görmesine ve Müslümanlara önyargıyla yaklaşmasına sebep

⁷ Bilgenoğlu "Uzlaşma mı Çatışma mı? Küresel Barışa bir tehdit olarak İslamofobi ve Temel Kaynakları", 43-44.

⁸ Büşra Kepenek, "Güncel Raporlar Işığında Avrupa'da Yükselen İslam Düşmanlığı", *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi* 2/3 (Aralık 2016), 71.

⁹ F. Betül Aydın Varol, "Batı'nın Bir Ötekisi Olarak İslam ve Müslümanlar: Batı Avrupa Medyasında İslamofobinin Temsili", *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* 2/2 (Aralık 2019), 223.

MERVE NUR BOLAT | Değişen Dünyada Batı'nın Değişmeyen İslam Düşmanlığı
| *In a Changing World Unchanging Islamophobia*

olmaktadır. İslami sembol ve figürler sadece marjinal internet sitelerinde değil, ana akım medya şirketlerince de çarpıtılmaktadır. Haberler, tartışma programları, filmler vb. medya ürünlerinin yanı sıra siyasi ve dinî konuşmalarda da İslam ve Müslümanlara dair olumsuz ve sıradan ifadeler kullanılmaktadır.¹⁰ Bugün Batı dünyasında terör ile eşleştirilen İslâm ve Müslümanların, bu durumu yaşamalarına sebep olan temel şey hiç şüphesiz medyanın etkin rol almasıdır. Medya tarafından kamuoyuna sunulan terör olaylarının baş sorumlusu olarak gösterilen bu İslâm anlayışı, İslamofobinin yaygınlaşmasına ve toplumda İslamofobinin meşru kılınmasına neden olmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının toplumda yaygınlaşmasıyla beraber, medyadan güç alan İslamofobi taraftarlığı giderek güçlenmektedir. Bununla beraber “internet İslamofobları” diyebileceğimiz İslâm karşıtı ırkçılar tarafından sosyal medyada İslâm'ı karalama çalışmaları da sosyal medya kullanıcılarını İslam düşmanlığına körüklemektedir.

3. İslamofobi Üzerine Yapılmış Karikatürler ve Oyunlar

İslamofobi üzerine bugüne kadar pek çok karikatür (resim 1 ve 2), film, çizgi film, oyunlar üretilmiştir. Yapılan bütün bu İslamofobik çalışmalar kimi zaman açık bir şekilde kimi zaman da subliminal mesaj olarak detaylarda verilerek hafızalarda yer edinmiştir.

Resim 1 ve 2: Alman karikatürlerinde İslamofobi örnekleri

İslamofobinin kendini gösterdiği bir diğer alan ise bilgisayar oyunlarıdır. Hızla değişip gelişen dünyada teknolojinin ilerlemesi, internet ve bilgisayar oyunlarının yaygınlaşmasıyla beraber İslamofobi bu alanda da kendine yer bulmuştur. Özellikle çocuklar ve gençlerin rağbet ettiği bu oyunlar, oyunu üreten kişinin ideolojisini taşıdığı için, içerisinde İslamofobiyi barındıran grafiklerle, görsellerle donatılmaktadır. Kullanıcılara açıkça belli edilmeden hazırlanan içerik, bireyin bilinçaltı dünyasına seslenerek kişinin kavramsal dünyasına saldırmaktadır. Yani oyunda bir karakteri yönlendiren kullanıcının zihin dünyasında var olan ve kendi için önem atfeden her görsel, oyun içerisinde başka bir görsele benzetilerek yok edilmekte ve bunu kullanıcı farkında olmadan yapmaktadır.¹¹

¹⁰ Kepenek, “Güncel Raporlar Işığında Avrupa’da Yükselen İslam Düşmanlığı”, 71.

¹¹ Batuhan Kalaycı, “Bilgisayar Oyunlarındaki İslamofobi”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 1/2 (2018), 38.

Resim 3: 'Devil My Cry' adlı oyun

Örneğin, resim üçte yer alan 'Devil My Cry' adlı oyunda, kullanıcının yönlendirdiği karakter resimdeki kapının önüne gelir. Bu kısım oyunun hikâyesinde kötü güçlere ait mekân olarak tasvir edilir ve görseldeki kapı, şeytani güçlerin girip çıktığı bir yerdir.¹² Oyundaki kapı normal işleme desenli bir kapı gibi gözükse de dikkat edildiğinde açıkça Kâbe örtüsüne benzetildiği görülmektedir.

Resim 4: Müslümanlarca kutsal kabul edilen Kâbe'ye ait bir görüntü

Sonuç

Tarihi kökenlerini çok eskiye kadar götürebileceğimiz İslamofobi Batı'nın ürettiği, geliştirdiği ve beslediği ırkçı bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı'da büyük yankı bulan İslamofobi ortaya atıldığı ilk günden bugüne kadar kendisine pek çok taraftar edinmiştir. Bugün Batı'da İslamofobi etkisiyle Müslümanlara terörist gözüyle bakılmaktadır. İslâm ve Müslümanlar; çağ dışı, bağınaz, gelişime kapalı, korku ve nefret uyandıran bir din olarak Batıya ve dünyaya empoze edilmektedir. Batı'nın karikatürize etmiş olduğu İslam düşmanlığı ve İslâm korkusu, İslamofobiyi tetiklemektedir. İslamofobiyi zirveye ulaştıran gelişmelerden birisi olan 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen terör saldırısıdır. Bu terör saldırısından itibaren toplumda İslamofobi yaygınlık kazanıp hızla yayılmış ve İslam terör ile özdeşleştirilmiştir. İslamofobinin yayılmasında en önemli faktörlerden birisi hiç şüphesiz medyadır.

¹² Kalaycı, "Bilgisayar Oyunlarındaki İslamofobi", 39.

Medyanın gücünden beslenen İslamofobi Batı tarafından normal karşılanmaya başlanmış, bu durum olağan bir hâl olarak kabul edilmiştir. Ancak İslam düşmanlığı ve karşıtlığının bir simgesi olan bu ırkçı yaklaşım Müslümanları olumsuz etkilemektedir. Özellikle Müslüman kadınların inanç, ibadet ve giyim kuşam konusunda kısıtlamaya maruz bırakılması buna bağlı olarak sözlü ve fiziki şiddete uğramaları buna açık örneklerdir. Bu kavram üretildiği ilk günden bugüne sadece Batı'da değil, dünyanın neredeyse her yerine yayılmıştır.

Kaynakça

- Alıcı, M. "Batı'nın Bitmeyen Sanal Korkusu: İslamofobi". *Diyanet İlmî Dergi* 55/2 (Haziran 2019), 405-434.
- Arslan, D. A. "Dünyada ve Türkiye'de Medya ve İslamofobi". *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi* 2019/2 (Temmuz 2019), 28-52.
- Aslan, S. "İslamofobi Ve Batı Dünyasındaki Yansımaları". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 16 (Eylül 2016), 451-463.
- Aydın Varol, F. B. "Batı'nın Bir Ötekisi Olarak İslam ve Müslümanlar: Batı Avrupa Medyasında İslamofobinin Temsili". *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* 2/2 (2019), 215-235.
- Bilgenoğlu, A. "Uzlaşma mı Çatışma mı? Küresel Barışa bir Tehdit Olarak İslamofobi ve Temel Kaynakları". *Yeni Fikir Dergisi* 10/20 (Temmuz 2018), 35-50.
- İlhan, V. - Bağcı, C. "İslamofobinin Medyadaki Stratejik Gücü Olarak Televizyon Dizileri: Homeland Örneği". *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* 1/2 (Aralık 2018), 169-189.
- Kalaycı, B. - Ulusal, D. "Bilgisayar Oyunlarında İslamofobi". *International Journal of Social Science* 1/2 (Ağustos 2018), 36-42.
- Kepenek, B. "Güncel Raporlar Işığında Avrupa'da Yükselen İslam Düşmanlığı". *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 2/3 (Aralık 2016), 68-73.
- Martı, H. "İslamofobi Ve Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı". *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/13 (Ocak 2018), 36-46.